

Geachte lezer,

Fiscoloog is bijna dag op dag veertig jaar. De eerste editie verscheen begin november 1979, aanvankelijk tweewekelijks, maar al gauw, van week tot week. Met telkens opnieuw als leidmotief, de lezer betrouwbaar gidsen door de woelige waters van de fiscaliteit. Objectief en zakelijk, met zin voor het beknopt geschreven woord, en goede verstaanbaarheid als uitgesproken te bereiken doel.

Sociologisch dekt een 'generatie' zowat tien à vijftien jaar. Met zijn veertig jaar verwelkomt Fiscoloog dus stilaan zijn vierde generatie lezers. Jonge mensen die vandaag hun eerste passen zetten in het ambacht van de (toegepaste) fiscale wetenschap, geruggesteund door hun seniors, vaak begonnen toen het internet nauwelijks of in de verste verte nog niet bestond.

De verschillen tussen de opeenvolgende generaties zijn legio. Veertig jaar geleden was het door de Administratie verzorgde 'Bulletin der Belastingen' een eerste, en toonaangevende bron van fiscale wetenschap. Vandaag bestaat het alleen nog uit oude exemplaren in de bibliotheek en in de herinnering van fiscale nostalgici. De (federale en Vlaamse) Rulingdienst, de Bemiddelingsdienst, het Grondwettelijk Hof, de officieel gereguleerde beroepsinstellingen van beoefenaars van cijferberoepen, de (alsmaar uitdijende) regionale fiscaliteit, de 'fiscale' rechtbanken van eerste aanleg, ..., het zijn even zoveel voorbeelden van zaken waarmee de jongste generatie als het ware 'geboren' is, maar die hun wat oudere collega's stuk voor stuk hebben weten ontstaan.

En wat dan met de gelijkenissen? Veertig jaar fiscale geschiedenis staat voor een onophoudelijke stoot van fiscale programmawetten, herstelwetten, begrotingswetten, reparatiewetten, expansiewetten, enz., dikwijls dansend op het ritme van de waan van de dag en de eeuwige bonger van een onverzadigbare schatkist, met altijd nieuwe uitvindsels waarvan de inmiddels al weer afgeschafte taks op de effectenrekeningen het jongste, maar lang niet het enige voorbeeld is.

Generatie-overkoepelend

Ondanks al die eendagsvliegen en dikwijls punctuele hervormingen zijn er ook zaken die 'generatie-overkoepelend' zijn. Twee weken geleden las u in deze kolommen hoe honderd jaar inkomstenbelastingen laat zien hoe weinig er ten gronde, op het vlak van de grote principes verandert; en hoe veel van wat vandaag bestaat, voortborduurt op wat honderd jaar geleden, en dikwijls nog veel eerder, al in een of andere vorm bestond. De moeizame zoektocht naar een 'faire' belasting van het onroerend inkomen is er een treffend voorbeeld van, omdat men na al die jaren vandaag nog altijd blijft aanmodderen met de notie van het 'kadastraal inkomen' waarvan de houdbaarheidsdatum al bijna verstreken was toen Fiscoloog veertig jaar geleden voor het eerst ter perse ging.

Een ander voorbeeld dat de bloeddruk van fiscalisten al generaties parten speelt, is de vraag hoe ver een vennootschap kan gaan in het maken van aftrekbare kosten. Die vraag verschijnt onder verschillende vormen. Eén daarvan gaat schuil onder de 'cool' aandoende benaming van 'cash drain'. In twee woorden gezegd, komt het erop neer dat een vennootschap kosten maakt en tegelijk aast op een fiscaal voordeel, waardoor haar winst 'vóór' belasting daalt, maar zij er 'na' belasting beter van wordt. Vele jaren geleden, toen het belastingtarief stukken hoger was dan vandaag, waardoor het besparen op belastingen steeds meer aan belangstelling en belang won, werden ondernemers van alle kanten bestookt met voorstellen waarbij zo'n 'cash drain' hen als de fiscale hemel op aarde werd voorgespiegeld. In de praktijk ging men er immers van uit dat de gebezigde techniek 'kon'. Of toch, 'met plus minus aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kon'. Vandaag lijkt men zijn wonden. Nu dertig jaar later wordt over de grond van de zaak (onder meer, in tal van zogenaamde 'FBB-dossiers' uit het begin van de jaren negentig) nog steeds geprocedeerd, en het einde is voorlopig niet in zicht (Fisc. 2019, nr. 1625, 1). Zij het dat de jongste rechtspraak van het Hof van Cassatie uit-

eindelijk misschien voor de nodige rust kan zorgen, maar waarbij het voorlopig nog steeds niet duidelijk is, wie aan het langste eind zal trekken : de fiscus of de belastingplichtige.

Nog een ander voorbeeld van een 'generatie-overkoepelend' probleem, betreft de scheidingslijn tussen verboden 'belastingontduiking', en toegestane 'belastingontwijking'. Sedert begin de jaren zestig gold de zogenaamde 'Brepols'-doctrine hier als een 'Chinese Wall'. Kort gezegd, komt die erop neer dat men niet van belastingontduiking (en dus van 'fraude') beschuldigd kan worden als men weliswaar kiest voor de 'minst belaste weg', maar daarbij binnen de wettelijk gestelde grenzen blijft, en men alle gevolgen van de ingeslagen weg aanvaardt. In de loop der jaren is evenwel het besef gegroeid dat een dergelijke scheiding tussen 'fraude' aan de ene kant en 'geen fraude' aan de andere kant, te ruw is, en voorbij gaat aan het feit dat tussenin een grijze zone bestaat waarin men weliswaar 'binnen de lijntjes kleurt', maar de fiscale gedragingen toch als niet 'oorbaar' aangevoeld worden. De notie 'fiscaal misbruik' was geboren. Maar de 'geboorte' bleek oorspronkelijk een 'misval' te zijn. Uiteindelijk is men er pas enkele jaren geleden in geslaagd een wettelijke definitie van 'fiscaal misbruik' te formuleren die naar verwachting efficiënter zal zijn, dan het probeersel dat in de jaren negentig werd uitgetest (cf. art. 344, § 1 WIB 1992). Al zal die efficiëntie nog moeten blijken. De boreling is nog te jong om definitieve conclusies te trekken.

Spiegelbeeld

Blijft de vraag waarom het zo lang duurt vooral eer een – ogenschijnlijk moeiteloos af te keuren – verschijnsel als 'misbruik' zijn weg vindt naar wetgeving en rechtspraak. Het antwoord ligt allicht in het feit dat de fiscaliteit geen op zich staand iets is. Zij fluctueert mee met het maatschappelijk leven, denken en aanvoelen. Zij is er het spiegelbeeld van. Vergelijk het met de onopbouwelijke pogingen die al jarenlang ondernomen worden om autobestuurders die iets te diep in het glas gekeken hebben, van achter het stuur weg te houden. Het lijkt erop dat die pogingen alleen maar echt kunnen lukken, als bij de autobestuurders zelf het besef groeit en bestaat dat het niet hoort in min of meer benevelde toestand achter het stuur plaats te nemen.

Op fiscaal gebied is het niet anders. Niemand heeft er moeite mee publiek te beamen dat van iedereen zijn 'fair share of taxes' mag worden verwacht. Maar als het erop aankomt, blijkt ook vandaag nog steeds een fenomenaal verschil te bestaan tussen het 'wettelijke' landschap (waar ieder geacht wordt zijn 'fair share of taxes' bij te dragen) en het 'werkelijke' landschap (waar in de duistere krochten van het gewone leven dikwijls nog altijd een losse fiscale moraal hoogtij

viert). De manier waarop de wetgever op dit fenomeen reageert, evolueert wel in de loop der jaren. Zo loste men het probleem van de huisvaders (en -moeders) die tegen alle regels in op de Boulevard Royal in Luxemburg couponnetjes gingen knippen (en die couponnetjes 'vergeten' aan te geven), in de jaren tachtig op door hun gedrag te regulariseren via de invoering van de bevrijdende roerende voorheffing; terwijl vandaag tegen al wat ruikt naar onoorbaar gedrag het geschut van de algemene antimisbruikbepaling in stelling wordt gebracht. Het generatie-overkoepelend probleem wordt daarmee ten gronde evenwel niet opgelost. En kan ook niet worden opgelost, zolang het DNA van nog te veel burgers elke belasting blijft zien als een aanslag op zijn allereerste eigendomsrecht, en onvoldoende als een noodzakelijk middel om aan een moderne staatshuishouding gestalte te geven.

Behappen

Hoe dan ook, blijkt er geen weg terug. Als België er niet in slaagt zijn burgers tot betere gedachten te brengen, zal Europa het doen. De tsunami aan regels die van bovenuit aangewaaid is en nog aan komt waaien, laat niets aan de verbeelding over. Denk aan de steeds strengere (anti-)witwasregels, met als uitloper het beruchte UBO-register, de nakende verplichting om fiscale planningsconstructies te melden, de voortschrijdende gegevensuitwisseling niet enkel binnen Europees verband, maar ook met exotische oorden in verre oceanen en andere uithoeken van de wereldbol, de ATAD-Richtlijn, enz. Dat 'vluchten niet meer kan' lijkt het nieuwe motto te zijn. Het laat wie nog plannen in die richting had, allicht ietwat beduusd achter. En dreigt tegelijk zijn raadgevers te frustreren : want wie kan dit allemaal nog in redelijkheid 'behappen' ?

Fiscoloog bestaat veertig jaar en heeft deze evoluties van op de eerste rij meegemaakt, beschreven en geanalyseerd. Van haar kan niet verwacht worden dat zij haar lezers in deze of gene richting stuurt. Wel, dat zij hen over die evoluties en nieuwigheden objectief, en zo goed als mogelijk informeert, precies om hen in staat te stellen en te helpen, dat alles te verwerken en naar best vermogen toe te passen. Dat nemen wij ons voor te blijven doen, ook ten behoeve van de volgende generatie(s).

Jan Van Dyck

Hoofdredacteur Fiscoloog